

Иван Вазов
Пустодимски

На масата до прозореца, от който се видеше част от голото Софийско поле и щърбият масивен гръб на Витоша, стоеше втората книжка от новото списание „Зарите на истината“.

Из сиромашката и тъжна стаица, облечен в изжулено сетре с мазен вратник, с мършаво, с великопостна бледност лице, безцветно и незначително, разхождаше се угрижено редакторът на списанието Станчо Пустодимски.

Редактор беше станал Станчо от два месеца насам, подир като беше променил разни поприща с еднаква несполука. Появлението на списанието му нема никакъв отклик; публиката се потаеше, печатът се умълчаваше, като че нищо необикновено няма на литературния хоризонт. Вместо да ваят поръчки, заедно с пощенски бонове, около Станча царуваше една атмосфера на забравеност и тъга, много обезсърчителна. Против обикновението у нас, Станчо беше предприел списание не от жажда за слава или от желание да служи на истината – недейте гледа названието, – нито пък от слободия, а по съвсем практическо съображение: да удари някоя парица, да се храни от перото. Може би в това да намереше своята Калифорния. Сметката му излезе сбъркана: десетината наполеона – всичкото му богатство – фръкнаха за двете книжки, които му не повърнаха нито едната пета, и Станчо Пустодимски биде принуден да прегърне режима на най-строга сухоежба.

Недоумението и досадата на Пустодимски за това равнодушие на обществото произхождаше и от това още, че той като догадлив човек, който познава гъдела на хората, беше турил пиперек в гозбата: посипал беше нарочно списанието си с нападки и груби ругателства против събратята си и списанията им, изпсувал безстрашно кумири, считани дотогава неприкосновени на пиедестала си, оплюл храбро симпатии обществени, принципи, традиции; потъпкал беше по атиловски религия, корони, олтари и най-много българската граматика!

Но при всякия тоя лаком стръв, подфърлен на жестокото любопитство на публиката, „Зарите на истината“ (или на „истенната“, както стоеше на корицата на първата книжка) срещнаха едно презрително мълчание и пощенските бонове се бояха от стаята на Пустодимски като дяволът от тамян.

Вратата се бутна и пощенският раздавач се появи на прага – той така рядко се появяваше! – и му връчи две писма, адресувани на редактора на списанието „Зарите на истината“.

Не без вълнение ги разпечата. Първото писмо съдържаше стихотворение от някой ученик, пратено за списанието с молба да му изпрати

оная книжка, в която бъде обнародван трудецът му; във второто – един селски даскал го питаше какво плаща за преводи, та да му прати един превод от руски език – за млекопитающите животни!

– Идиоти! – избъбла Пустодимски и зафърли с негодувание писмата зад масата.

Току в същия миг на вратата се показва раздавачът за препоръчани писма. Лицето на Пустодимски светна. „Няма съмнение пощенски бонове“, помисли си той, като отваряше бързо плика.

– И тоя глупец-идиот! – изкрещя във от себе си Пустодимски, като се обърна към пощенския служител. – Можеш ли си представиш такъв инат? От единайсет години насам този локантаджия ме гони с писма за някаква си нещастна сумица, която му дължа! Сега захванал да ги праща препоръчани!... А аз съвсем друго очаквам...

– Е, господине, знайте какво казва една дума? „Стар плет изгнива, стар борч не.“ Разпишете се, моля ви.

* * *

Положението се влошаваше от ден на ден.

– Слушайте, Станчо – каза му един ден приятелят му Начев, в отговор на негодуванието му против невниманието на обществото, – тук има едно недоразумение. Защо си предприел списание? Не казвам, че не е твоя работа (Начев щадеше самолюбието на бедния редактор); напротив, публиката като че не е способна да оцени твоите идеи... Много са рано излезли... Зарите те осветяват гладен и одърпан... Каква полза? „Умна була, в празна кула!“ Остави другите да озаряват тълпата, на които коремът е сит; а ти подири работа по-благодарна, дето да ти даде възможност да си изкараш залька. Аз мога да ти препоръчам такава.

– Аз от литературата не излизам навън – отговори навъсено Пустодимски.

– И това е литературен труд – т.е. труд с перото; само че с него ще бъдеш сигурно полезен на себе си.

– Кажи.

– Господин Баталов ме просеше вчера да му препоръчам някой интелигентен момък да му съставя прошения... Дава сто лева месечно... Аз помислих за тебе. Виж, и то е един вид съчинителство...

Пустодимски се намръщи.

– Това е едно унижение за мене – каза той.

Но след дълги убеждения Пустодимски се врече да си помисли тая нощ и ако се реши, утре да иде в писалището на адвокатина.

* * *

На другата вечер Начев дойде при него.

– Ходих! – каза Пустодимски ядосано.

– Е?

– Представи си какво магаре е тоз Баталов. Предлагам му услугите си. Кара ме да му съчиня там едно прошение за проба. Унизително! Както и да е... Сядам, написвам. Той го прочита, па с един сериозно телешки вид: „Господин Пустодимски, каза, в моето писалище ние държим друга, стара граматика!“ Па захваща: „Гук що няма? Там що си го турил? В имат не се туря!... Там няма свързка; там излишно повторение, а там пък хич смисъл няма!“ Пък аз – ти знаеш колко презирам тия граматически глупости – гледам го и се смея... И помисли си, той още няма хабер за Зарите на истината! Простак!... Плюх му на суратя, па излязох.

– Да, Баталов е по природа педант – забеляза Начев, като щадеше самолюбието на бедния редактор. – Значи, нищо не е станало... Има още една работа, тя е по-подходяща за тебе, ти пак около редакцията ще се въртиш...

– Де?

– И недей се отказва.

– Кажи!

– При „Любословие“.

– При д-р Ставрева?

– Да.

– Ставрев! Когото аз изругах в Зарите?

– Той не знае, не е преглеждал... Снощи той ми каза, че му трябвало деятелен агент за провинцията за събиране абонаментите на списанието му. Аз мислех за тебе... Чакай, недей се въси! Виж, по тоя начин пак отиваш в областта на литературата и работиш... тъй да кажа, за разпространение на светлина и истина. Ставревият журнал няма друга цел. И ти не се отклоняваш от задачата си – всички пътища водят за Рим – завърши изкусно Начев, като щадеше самолюбието на бедния редактор.

* * *

Цяла година вече Пустодимски работи пъргаво за разпространение истината и светлината чрез Ставревия журнал. А което е най-главното, трудът му го възнаграждава и коремът му е доволен от света...

Но Пустодимски даже не подозираше друго едно нещо: това, дето се обезсмъртява името му! Понеже и той увеличи с едно название

чудовищно дългия опис на българските периодически „мухи едnodневки“, който опис, от поколение на поколение, от век на век ще занесе името на това списание и на редактора му Пустодимски до второто пришествие...

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Надежда Владимирова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3802>]